

3. TEMA'DAKİ KONU VE KAVRAMLARI METİN ÇÖZÜMLEMELERİ ÜZERİNDEN TEKRAR EDELİM:

- Edebî dil – günlük dil farkı
- Kurmaca metin - öğretici metin özellikleri
- Hikâyede Kavramlar ve Yapı Unsurları
- Hikâyede Anlatıcı ve Anlatıcının Bakış Açısı
- Üslup
- Çatışma
- Durum Hikâyesi - Olay Hikâyesi
- Nesnellik – öznellik
- Anlatım biçimleri
- Düşünceyi geliştirme yolları
- İmge / Şiirde tema / Şiirde ölçü
- Nazım birimi
- Redif / Kafiye / Kafiye örgüsü

Hikâye / Deneme / Gezi Yazısı / Şiir Metinleri Üzerinde İncelemeler

Niğde eski nüfus memuru Avni Akbulut, elinde yiyecek sepeti, arkasında hamal, Sirkeci'deki Güzel Nevşehir Otelinin daracık kapısından girdi. **Burayı daha da darlaştırmak ister gibi bir kenara dizilmiş olan mermer masalarda taşra esnafı kılıklı birkaç adam** çay içiyorlardı. Avni Akbulut, köşedeki camekânlı yere sokuldu. "Katip nerde?" diye bitkin, yarı duyulur bir sesle sordu. İçine bir kişinin zor sığabildiği camekânda kocaman bir defterin üstüne eğilmiş **çıplak kafalı, gözlüklü, orta yaşlı bir adam:**

– Buyurun, hoş geldiniz, diye doğruldu.

Avni Akbulut, oradaki bir iskemlenin üstüne dermansız bir hâlde oturmuş, alnından **boncuk boncuk dökülen terleri** siliyordu. Kilitleri tutmadığı, kayışları koptuğu için urganla sarılmış olan körüklü bavulu sırtından indirmeye çalışan hamal da ter içindeydi. Kâtip, karşısındakinin bitkin hâlini fark edince alakalandı.

– Geçmiş olsun, rahatsız mısınız?

– Evet, dermanım yok... Yol da az değil... İstanbul'un sıcaklığı da yamanmış ha!

Kâtip biraz düşündü, önünde hızlı hızlı soluyan adamı süzdü, sonra:

– Size tek yataklı oda vermeliydi ama hepsi dolu.

...

(Böbrek - Sabahattin Ali - *Bütün Öyküleri*)

- Bu parça, bir hikâyeden alınmış.

- Bir olay etrafında oluşmuş, **kurgusal bir olay** var.

(Kurmaca metin: Yazarın zihninde kurup yazıya döktüğü metin.)

Yapı unsurları:

Olay: Avni Akbulut'un otele gelip oda istemesi

Mekân: Sirkeci'deki Güzel Nevşehir Oteli

Zaman: Yaz mevsimi

Kişi: Avni Akbulut, kâtip, esnaf...

3. kişi anlatıcı var.

Gözlemci bakış açısı var.

Üslup:

- Anlatım, anlaşılır ve yalın.
- Akıcı bir anlatım var.
- Sıfatlardan sıkça yararlanılmış.
- Betimleyici unsurlar var.
- Günlük dilden farklı, daha özenli ifadeler var: **Edebî dil.**

- Öyküleyici anlatım biçimi var.

- Olay hikâyesinin özelliklerini taşıyor.

İnsan yalnızlaşıyor. Şöyle dikkatlice etrafınıza bir bakın. Kaç kişi bir diğerini dikkatle dinliyor? Kaç kişi gönlünden geldiği gibi meramını ifade edebiliyor? İnsan dili, kötürüm ve kekeme bir hâl almış durumda. Televizyonun uğultusu, cep telefonunun zırlıtısı, hayatın telaşı sahici bir konuşmayı giderek imkânsız hâle getiriyor. Oysa insan, hikâyeler anlatmak isteyen bir varlık. Anlattığı hikâyelerin yankılarını duymak isteyen, varoluşunu başkasının yüzünde seyretmek isteyen bir canlı. (Yavaşla / Kemal Sayar)	• Bu parça, bir hikâyeden değil, bir denemeden alınmış. • Bir olay etrafında değil, bir düşünce etrafında oluşturulmuş. • Öğretici bir metindir. (Öğretici metin: Yazarın, bir düşünce açıklamak, bilgi vermek amacıyla yazdığı metin.) Yapı unsurları: Giriş, gelişme, sonuç (Bu unsurlar, denemenin bütünü dikkate alınarak bulunabilir.) Üslup: • Anlatım, anlaşılır ve yalın. • Akıcı bir anlatım var. • Açıklayıcı anlatım kullanılmış. • Soru cümlesiyle dikkat çekilmiş. • Öznellik, ön planda. Kişisel görüşler yoğun. • Günlük dilin sözcükleriyle ancak özenli ifadelerle kurulmuş: Edebî dilden yararlanılmış.
---	---

Asya'nın tatlı sularından dönerken arife akşamı bizim Lombardiya Caddesi'ne benzeyen Beyoğlu'ndan geçtik. Geleni geçeni görmek, biraz da serinletici bir şeyler içmek için İstanbul'un en büyük ve meşhur şekerlemecisi olan Madam Möniye'ye gittik. Dükkân, bayram şekerlerini almak üzere gelmiş olan seçkin ve zengin kişilerle doluydu. Burada şekerlemeleri evde çalışanlara aldirmek pek ihtiyatlı bir hareket değildir. Madam Möniye, rütbe ve nişan sahibi önemli efendi ve paşaların itimadını kazanmıştır, onun kendilerine en iyi şekerlemeleri vereceğine inanmışlardır. (Doğu'ya Seyahat / Gerard de Nerval)	• Bu parça, gezi yazısından alınmış. • Gezilip görülen yerlerle ilgili izlenimler ve gezme süreci üzerine oluşturulmuş. • Öğretici bir metindir. Bilgi aktarmayı amaçlar. • Gerçekle bire bir ilişkilidir. Kurgusal değildir. Üslup: • Akıcı, açık, yalın bir anlatım var. • "İhtiyatlı, itimat" gibi yabancı sözcükler var. • Açıklayıcı anlatım kullanılmış. • Nesnel ifadeler ağırlıktadır. • "Ben anlatıcı" var. Gezen kişi, kendi ağzından anlatıyor.
---	---

DENİZDE AY İndi solgun ve ılık Ay ışığı denize Bal rengi bir tatlılık Çöktü gözlerinize Baktınız uzun uzun Bu sulara baktınız Sulara ruhunuzun Tadını bıraktınız (Halit Fahri Ozansoy)	Bu metin bir şiidir. <u>Yapı unsurları</u>; nazım birimi, ölçü, redif, uyak, kafiye örgüsüdür. Nazım birimi, dörtlüktür. Ölçü, hece ölçüsüdür. (7'li) Her iki dörtlükte de çapraz kafiye örgüsü vardır. 1. dörtlükte “denize, gözlerinize” sözcüklerinde “-e”ler redif, “niz” sesleri zengin uyak; “ılık, tatlılık” sözcüklerinde “ılık” sesleri zengin uyaktır. “ılık” sözcüğü “tatlılık”ın içinde yer aldığı için buna tunç uyak da denir. 2. dörtlükte “uzun, ruhunuzun” sözcüklerinde “uzun” sesleri zengin uyaktır. “uzun” sözcüğü “ruhunuzun” sözcüğünün içinde yer aldığı için buna tunç uyak da denir. bak-tınız / bırak-tınız “-tı-nız” ekleri redif, “ak” sesleri tam uyaktır. TEMA: Sevgilinin güzelliği İmgeler: (İmgeler aynı zamanda örtük iletidir, yorum açıktır.) • bal rengi bir tatlılık • ay ışığının denize inmesi • suya ruhun tadını bırakmak
--	--

4. TEMA

ROMAN

- ✓ İnsanın anlatma ihtiyacı ile ortaya çıkan bir türdür.
- ✓ Bu ihtiyaçlar ortaya çıkan **ilk edebî ürünler, destanlardır**.

Destan → Efsane → Masal → Halk hikâyesi → Hikâye → Roman

- ✓ Anlatmaya bağlı metinlerdendir.
- ✓ Bir olay örgüsünün kişi, zaman, mekân, anlatıcı unsurlarıyla aktarılmasına dayanır. Bu yönüyle hikâye türüne çok benzer.
- ✓ Hikâyede olay örgüsü dar kapsamdadır, romanda bir ana olay etrafında başka olaylara da yer verilebilir.
- ✓ Romanda karakter, mekân betimlemeleri hikâyedekinden daha ayrıntılıdır.
- ✓ Roman türü, insanı ve yaşadığı çevreyi, insanın duygularını çözümler.
- ✓ **Gerçek olaylara** dayanabildiği gibi **kurmaca** da olabilir.
- ✓ Roman türünün ilk örneği İspanyol edebiyatında Cervantes'in yazdığı **Don Kişot'tur**.
- ✓ Türk edebiyatında roman türünde ilk denemeler, Osmanlı'nın Batı'ya yöneldiği **Tanzimat Dönemi'nde** görülmeye başlanır:

Telemak (Yusuf Kâmil Paşa)	<i>İlk çeviri roman</i>
Taaşuk-ı Talat ve Fitnat (Şemsettin Sami)	<i>İlk yerli roman</i>
Cezmi (Namık Kemal)	<i>İlk tarihî roman</i>
İntibah (Namık Kemal)	<i>İlk edebî roman</i>
Sergüzeşt (Sami Paşazade Sezai) – Romanda romantizmden realizme geçişi temsil eder.	<i>İlk realist roman denemesi</i>
Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem)	<i>İlk realist roman</i>
Karabibik (Nabizade Nazım)	<i>İlk köy romanı</i>
Zehra (Nabizade Nazım)	<i>İlk psikolojik roman denemesi</i>
Eylül (Mehmet Rauf) Servetifünun Dönemi	<i>İlk başarılı psikolojik roman</i>
Mai ve Siyah / Aşk-ı Memnu (Halit Ziya Uşaklıgil) Servetifünun Dönemi	<i>Batılı anlamda ilk başarılı romanlar</i>

ROMANDA YAPI UNSURLARI

✓ Roman, hikâye gibi anlatmaya bağı bir edebî türdür.

✓ Romanda yapı unsurları hikâyede olduğı gibidir:

- Olay örgüsü
- Kişi
- Zaman
- Mekân
- Çatışma
- Anlatıcı
- Bakış açısı
- Serim-düğüm-çözüm

✓ Roman, hikâyeye göre daha uzun ve detaylı bir tür olduğı için yapı unsurları açısından daha detaylı incelenir.

✓ Romanda kişi unsuru hikâyedekinden daha derin çizildiğı için **karakter ve tip** olmak üzere iki farklı şekilde olabilir.

Bir romanın yapı unsurlarını tüm romanı göz önünde bulundurarak incelemek gerekir. Ancak romandan alınan bu parça üzerinde incelemeler yaparak yapı unsurlarını hatırlayalım:

Ertesi gün Feride, yine kendi kendine şehre inmişti; ikindiye doğru köşke döndüğü vakit çok yorgun görünüyordu. Buna rağmen çocukları yine etrafına topladı, arka bahçede kocaman bir kolan salıncağı kurdu.

Kâmran, Aziz Bey'in ihtiyar ve geveze bir misafirinden kendini kurtardığı vakit salıncakta Feride ile Necdet vardı. Feride, var kuvvetiyle salıncağı uçuruyor; Necdet çığlıklar atarak bir kedi yavrusu gibi boynuna tırmanıyordu.

Kâmran, Ayşe teyzenin tıpkı on sene evvelki gibi:

– Feride, kızım, deliliğı bırak, çocuğı düşüreceksin, diye bağırđđını işitti.

Çalıkuşu aldırıyor, bütün ruhuyla eğlenerek cevap veriyordu:

– Aman teyze, nenize lazım, Necdet'in asıl sahibi şikâyet etmiyor ya! Değıl mi Kâmran?

(Çalıkuşu / Reşat Nuri Güntekin)

Olay: Feride'nin salıncakta çocuklarla birlikte tehlikeli biçimde sallanması

Mekân: Köşkün arka bahçesi

Zaman: İkindiye doğru

Kişiler: Feride, Kâmran, Ayşe teyze, Necdet

Anlatıcı: Üçüncü kişi

Bakış açısı: Gözlemci bakış açısı

Çatışma: Feride'nin salıncağı durdurmayı kabul etmemesi

ROMANDA KİŞİ (KAHRAMAN) UNSURU

Tip:

✓ *TDK Türkçe Sözlük*'e göre tip, "hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi"dir.

✓ Tip, evrensel niteliktedir. "Korkaklık, kötümserlik, bencillik, saflık vb." her insanda bulunabilecek niteliklerin ön plana çıkarılmış belirginleştirilmiş hâlidir.

- *Araba Sevdası* adlı romandaki **Bihruz Bey**, Batılılaşmanın yanlış anlaşılmasını sergileyen bir tip özelliği gösterir.
- *Yaprak Dökümü* adlı romanda **Ali Rıza Bey**, geçmişin değerlerinin değişen topluma rağmen sürdürmek isteyen, idealleri uğruna olmadık acılara katlanmak zorunda kalan bir tip özelliği gösterir.

Karakter:

✓ *TDK Türkçe Sözlük*'e göre karakter, "bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse"dir.

✓ Her karakter, kendisine has özellikleriyle öne çıkar ve romanda çok yönlü olarak ele alınır. (Korkak olduğu anlar olduğu gibi cesur olduğu davranışları da verilir.)

ROMANDA ANLATIM TEKNİKLERİ

✓ Romanda olayın anlatıcı tarafından aktarılmasında kullanılan tekniklerdir.

Anlatma Tekniği	Mektup Tekniği	Özetleme Tekniği
Geriye Dönüş Tekniği	Diyalog	İç Diyalog
İç Çözümleme	İç Monolog	Bilinç Akışı

ANLATMA TEKNİĞİ

- ✓ Anlatıcının olaylar, kişiler, varlıkları okuyucuya anlatmasıdır.
- ✓ Anlatıcı, açıklamalar ve yorumlar yapar.

Kâmran, hayretle başını çevirdi, iç kapıdaki fenerden süzülüp gelen mavimsi aydınlığın içinde ta yakında Feride'nin ela gözlerini gördü. Bebeklerinden birer mavi yıldız parlayan bu gözler gülüyor, biraz solgun ve süzgün görünen bu güzel yüz gülüyor.

(*Çalılışu* / Reşat Nuri Güntekin)

MEKTUP TEKNİĞİ

- ✓ Anlatıcı, olayları, kişilerin duygu ve düşüncelerini mektup aracılığıyla verir.
- ✓ Anlatıcı, akışa müdahale etmez.

Refik Cemal'den Server'e

Londra, 6 Teşrin-i Evvel 1321

Artık köy fazla serin olmuştu. Londra'ya indik, yerleştik. Nâzım, koca bir oğlan oluyor. Sana aile fotoğrafımızı gönderiyoruz. Bir on gündür herkes yerleşmekle uğraşiyor. ...

Server'den Refik Cemal'e

Paris, 10 Teşrin-i Evvel 1321

Ben yazacaktım ve gelecektim. Hiçbirini yapamadım. Şimdi cidden çalışıyor, kütüphane kütüphane geziyorum. Babam bu yakınlarda pek cömert davranmıyor. ...

(Handan / Halide Edip Adivar)

ÖZETLEME TEKNİĞİ

- ✓ Özetlemede, olayların ve kişilerin en belirgin yönleri kısaca art arda sıralanır.
- ✓ Uzun uzun anlatılabilecek ayrıntılar genel olarak, özetlenerek verilir.

Bu fesat yangını aylardan beri için için yanıyormuş. İş Maarif Encümeni'nin, kaymakamın kulağına gitmiş, uzun uzadıya tahriratlar yazılmış, tahkikat yapılmış. Vilayet Maarif Müdürlüğüne tercüme-i hâlini tetkik etmişler, birçok karanlık noktalar varmış. ...

(Çalılıkusu / Reşat Nuri Güntekin)

GERİYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ

- ✓ Anlatıcı, olayı şimdiki zamandan alıp geçmişteki bir ana götürür.
- ✓ Olay akışı kesilir ve geçmişteki bir olay, bir kişi anlatılır.

Arkadaşlarımı yola saldıktan sonra söylediklerimi yeniden düşündüm. Gerçekte dervişliğe karşı idim. Atalet ve durağanlık hiç de benim ruhuma uygun değildi. Babam ve dedemin dillerde dolaşan yiğitlikleri, bir gün benim de alp gazilerden biri olacağıma dair umutlarımı yeşertiyordu. Annem ninnilerini böyle söylemiş, daha çocukken babam bir alp gazi olacağımı defalarca tekrarlamıştı. Bütün çocukluk rüyalarım at sırtında cengaverliklerle doluydu. Bu yüzden dervişlik hiç de bana göre değildi.

(Od / İskender Pala)

DİYALOG TEKNİĞİ

✓ Diyalog, kişilerin karşılıklı konuşturulması tekniğidir.

Adam durdu, hayretle onun telaşına baktı. Bu bakış Memed'e bir hoş geldi. Beklemiyordu.
– Söyle, diye sertçe çıkıştı adam.
Memed:
– Biz garibiz, dedi.
Adam:
– Eee... Ne istiyorsunuz?
Memed, ezildi büzüldü:
– Han nerede? Onu soracaktım işte, dedi.
Adam geri döndü:
– Gelin arkamdan, dedi, bir sokağa saptı.
Adam, hızlı hızlı yürüyordu. Memed adamın yürüyüşüne dikkat etti. Bu, sarp yerlerin insanının yürüyüşüydü.

(İnce Memed / Yaşar Kemal)

İÇ DİYALOG TEKNİĞİ

✓ Kişinin karşısında biri varmış gibi konuşması, sorduğu sorulara cevaplar vermesidir.

✓ Bu teknikte kişinin iç dünyasının verilmesi amaçlanır.

Benim verilecek fazla bir hesabım yok. Çünkü beni içlerine almadılar. Bunu karıştırma şimdi. Çünkü başlangıçta beceriksizdim. Peki sonunda?

(Tehlikeli Oyunlar / Oğuz Atay)

Belki de hiçbir şey söylemeden başarmalıydım bu işi. Benden bir karşılık beklemiyor. **Ona yardım etmek mi bu? Bilmiyorum, bazen karıştırıyorum; özellikle, başımda uğultular olduğu zamanlar.**

(Korkuyu Beklerken / Oğuz Atay)

İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ

✓ Kişinin aklında geçenlerin, duygularının anlatıcı tarafından aktarılmasıdır.

✓ Kişi, ruhsal açıdan çözülür.

Yürürken ayaklarının yere bastığını da güç fark ediyordu. Yine eskilerine pek az benzeyen bir sıkıntı içinde tramvaya atladı. Göğsünü arada bir sıkıştıran nefes darlığı şimdi de vardı. Boğazından midesine kadar inen bir hava zincirinin, yanmaya benzer bir eziklik hâlinde duyduğu aşağıdaki ucuyla bir yutkunma zorluğu hâlinde gırtlığına kancası takılan yukarıdaki ucu arasındaki halkaları hem derin nefes almasına hem de yutkunmasına imkân vermiyordu.

(Matmazel Noraliya'nın Koltuğu / Peyami Safa)

İÇ MONOLOG TEKNIĞİ

✓ Hikâyedeki, romandaki kişinin kendi iç dünyasında konuşturulmasıdır.

Neydi beni denize çeken, ufukta, enginde? Gitmek isteği mi, açılmak enginlere, çekip uzaklaşmak mı, kaçmak; limanlara gelirken urbalar kuşandığım gibi hayatımı da mı değiştirmek?

(Hepsi Alev / Selim İleri)

BİLİNÇ AKIŞI TEKNIĞİ

✓ Kişilerin zihninden geçenlerin mantıksal bir bağ olmadan, çağrışımlara dayalı, birbirinden kopuk biçimde verilmesidir.

✓ Bu teknikte kişinin iç dünyasının verilmesi amaçlanır.

Sonra, o konaklarda yaşayan paşalar da bunlardan atıştırıyor! Ben ne yapıyorum? Ben çalışıyorum, evleneceğim. Abim hasta ama öleceği yok, turp gibi. Ermeni kadın. Benim ticaretten sevmeye vaktim kalmadı. Beklemek ne sıkıcı! O camın üzerinde ne yazıyor? Tersinden de okuyabilirim. ...

(Cevdet Bey ve Oğulları / Orhan Pamuk)

Aşağıdaki parçalarda işaretlenen bölümleri anlatım teknikleriyle eşleştirelim.

Anlatma Tekniği / Özetleme Tekniği / Geriye Dönüş Tekniği / Diyalog / İç Diyalog / İç Çözümleme / İç Monolog / Bilinç Akışı

El ele tutuşmuş yürüyorlardı. Ben arkadaydım. Etrafa bakındım. Şurası ahşap bir manastır mıydı eskiden? Hâlâ etkileyici. Neden beklemediler beni? Off, ayaklarım... Ağrı artıyor. Çantamda su olacaktı. Seslensem mi şunlara?	Bilinç Akışı
Ferit odada sinirli dolaşıyordu. Balkona çıktı ve içeri girdi. Nilüfer'in karşısında durdu: – İyi düşün, dedi, yarın akşam gelir mi, gelmez mi? – Gelir, mademki söz verdi. – Söz vermedi.	Diyalog
Zihnindeki sorunun peşine takılıp nereleri dolandı, ne kadar zaman dolandı, farkında değildi. Isık sesini duydu, başını kaldırıp bakındı. Aman Allah'ım! Nasıl da yanıldım! Her şeyi bildiğim zannına kapıldım. Şimdi baştan başlamalıyım. Kibrimden kurtulmalıyım.	İç Monolog
	İç Çözümleme

Dışarı çıktı ve yukarı katın camlı kapısını açmaya çalıştı. Kilitliydi. Birden endişesi arttı. Buradan çıkamayacağı düşüncesi, içini daraltmaya yetmişti. Derin bir nefes alıp sakinleşmeye çalıştı.	
Birdenbire sol tarafında geniş bir sokak gördü ve oraya saptı. Hızla yürüdü. İleride sıralar vardı. Koştı. Bunlardan birine oturdu.	Anlatma tekniği
Rüstem, aynı yolu tekrar yürümüş de geri dönmüş gibi bir yorgunluk hissetti. Daha eşyaları kamyonu yükleyecekti. Ha gayret, az daha dayanayım. Dayanabilecek miyim? Niyetimiz hayır, Allah yardım eder. Peki, gücüm tükenirse? Tükenirse dinlenir sonra devam ederim.	İç Diyalog
Dükkânının kapısını anahtarla açtı, içeri girip sandalyeye oturdu. Yorgundu. Kitaplara baktı. Üç yıldır bu dükkânda çalışıyordu. Okulu başarıyla bitirmiş, birkaç farklı işe girmiş, sonunda sahaf açmaya karar kılmıştı. Ailesinin itirazları, tek başına verdiği mücadele, aylar süren koşturmaca... Şimdi buradaydı.	Özetleme
Yetişkinliğin verdiği olgunlukla önüne bakıp susmaya devam etti. Lisedeyken de böyle yapardı. Onunla alay ettiklerinde önce duymazdan gelir, sonra kalkıp giderdi.	Geriye dönüş tekniği

ANLATIMIN ÖZELLİKLERİ

YALINLIK	✓ Anlatımın süsten ve gösteriştan uzak olması ✓ Anlatımın söz sanatları, mecazlı söyleyişler içermemesi
AÇIKLIK	✓ Duygu ve düşüncelerin okura anlam karmaşasına yol açmayacak, yorum içermeyecek şekilde iletilmesi ✓ Metinden tek anlam çıkarılması
DURULUK	✓ Anlatımda gereksiz sözlere yer verilmemesi
ÖZGÜNLÜK	✓ Anlatımın benzerlerinden farklı, kendisine has olması
AKICILIK	✓ Anlatımın kolay okunması
DOĞALLIK	✓ Anlatımın yapmacılıktan uzak, içten bir söyleyişe sahip olması
TUTARLILIK	✓ Anlatımın içeriğini oluşturan duygu ve düşüncelerin birbiriyle çelişmemesi

Aşağıdaki parçaları anlatımın özellikleri açısından inceleyelim:

Mutluluğun formülü sosyal bağda gizlidir, yani insan ilişkisinde. Kendimizi seyredebileceğimiz yüzlere ihtiyacımız var çünkü. İnsan, mutluluğun zirvesine yalnızken ulaşabilir.	Son cümle sebebiyle tutarlı değil.
Şimdi deniz rakid, durgun bir havuz hissini vererek sıcak güneşin altında kurşun gibi batı, uzanıp gidiyor, hararet-i hava-yı nesimi sıcaklığı için lerzan ve mütenevvir fark ediliyordu.	Yabancı sözcükler okunuşu zorlaştırdığı için akıcı değil.
Deniz köpükler içinde. Rüzgar etrafta fişek gibi çatlar. Yelkenler çirpırır . Sandal dalgaların göğsüne mestane yaslanmış, uçmak da değil, yüzmek de değil.	Kişileştirme, teşbih, gibi söz sanatları sebebiyle yalın değil.
Anne babalık biçimimiz ve tarzımız, arada bir kimi zaman kendi endişe, kaygı ve kafa karışıklığımızı da yansıtıyor.	“biçim” ile “tarz”, “arada bir” ile “kimi zaman”, “endişe” ile “kaygı” anlamca aynı olduğu için anlatım duru değil.
Biz gezintimize Arnavutköy'den başladık. Fakat şenlikler henüz başlamamıştı. Yalnız etrafta büyük bir kalabalık ve çok sayıda da seyyar satıcı vardı.	Sıradan, klasik bir anlatım sebebiyle özgün değil.
İyi bir insan, çocuğuna ve eşine hürmet eder; ona karşı her koşulda fedakârca davranmak için çaba sarf eder.	“ona” sözcüğü ile kimi kastettiği belli olmadığı için açık bir anlatım değil.

ROMAN TÜRRLERİ

✓ Romanlar işledikleri temalara/konulara göre sınıflandırılabilir.

Tarihî Roman	Tarihî olay ya da kişileri anlatır. Türk edebiyatında İlk tarihî roman Tanzimat Dönemi'nde: Cezmi (Namık Kemal) Küçük Ağa (Tarık Buğra) Devlet Ana (Kemal Tahir) Ateşten Gömlek (Halide Edip Adıvar)
Macera Romanı	Günlük hayatta sık rastlanmayacak şaşırtıcı ve sürükleyici olayları anlatır. Polisiye romanlar da bu türdedir. Robinson Crusoe (Daniel Defoe) Sherlock Holmes (Sir Arthur Conan Doyle) Monte Cristo Kontu (Alexandre Dumas Pere) Moby Dick (Herman Melville)
Sosyal Roman	Bireyi etkileyen toplumsal, kültürel ve siyasi olayları işler. Sınıf çatışması, aile geçimsizlikleri, göç, gelenek ve görenekler konu alınır. Yaprak Dökümü (Reşat Nuri Güntekin) Yaban (Yakup Kadri Karaosmanoğlu) Sinekli Bakkal (Halide Edip Adıvar)
Psikolojik Roman	Bireyin iç dünyasını, ruh hâlini ele alır ve bireylerin birbirleriyle ve toplumla ilişkisini çözümler. Zehra (Nabizade Nâzım) - Türk edebiyatında ilk psikolojik roman denemesi Eylül (Mehmet Rauf) - Türk edebiyatında ilk başarılı psikolojik roman (Peyami Safa)
Otobiyografik Roman	Bir yazarın kendi hayatını roman türünde anlattığı romanlardır.
Biyografik Roman	Toplumun ilgisini çekebilecek önemli şahısların hayatını ya da hayatının bir bölümünü anlatan romanlardır. Bir Bilim Adamının Romanı: Mustafa İnan (Oğuz Atay)
Fantastik Roman	Tamamen hayalî mekân ve kişilerden oluşan, olağanüstü olaylarla kurulmuş romanlardır.
Egzotik Roman	Uzak ve yabancı ülkelerde geçen bir olayı anlatan romanlardır.

Aşağıdaki parçaları konusuna göre hangi roman türüyle ilişkilendirebiliriz, düşünelim:

Kendisi halis muhlis Avrupalı olduğu hâlde bile -hatırlarsınız- evinde, o ne vakar, ne temkin, ne kapalılıktı!.. Bizim çocuklar da aynı terbiyeyi görmediler mi? Niçin aynı tarzda hareket etmiyorlar? (Kiralık Konak / Yakup Kadri Karaosmanoğlu)	Sosyal roman (Avrupa terbiyesi görme teması, bir dönemin sosyal problemidir.)
Üçümüz göz göze geldik. Ali'ye kapıyı itmesini, Zeynep'e ise geride kalarak bizi korumasını işaret ettim. Hızla itti kapıyı Ali, silahımı aydınlık salonda sesin geldiği yöne çevirdim. Işık gözümü aldı, aldırmadan bağırdım: "Kıpırdama, polis!.." Ses yeniden duyuldu ve en küçük bir ürküntü belirtisi bile göstermeden aynı sözcükleri yineledi. (İstanbul Hatırası / Ahmet Ümit)	Macera romanı (Polisiye bir içerik olduğu için)
Osman Bey, oturanların kendisini ayrı ayrı selamlamalarını sabırla beklemiş, sonra, "Cemaate rahmet" diye toptan karşılık verip hemen meseleye girmişti. Olayı, Orhan gibi kolayca özetledi. Edebâli'ye gitme öğüdü dışında, babası Ertuğrul Bey'in söylediklerini tekrarladı, sonra yatıştırıcı bir sesle kendi fikrini kısaca ekledi: — Karacahisar'a, Germiyan'a, İnegöl'e yarar adam saldım. (Devlet Ana / Kemal Tahir)	Tarihî roman
Her şeyi unutup sade nefesine mağlup olduğu zamanlarda bile, artık her türlü vesveseden azade heyecanlanmalar ile mesut olması lazım gelirken içinin sıkıldığını, yine bir rahatsızlığın kalıcı olduğunu, küçük bir elemin evvela belirsiz fakat yavaş yavaş inatçı bir ısrar ile kesinleştiğini görüyordu. Bu evvelden sade onu sevdiğini düşünmekle mesut olurken şimdi o saadetin de ne kadar öksüz ve naçiz oluşunu düşünmekten geliyordu. (Eylül / Mehmet Rauf)	Psikolojik roman (İç dünyanın çözümleme yapıldığı için)

ROMAN - HİKÂYE KARŞILAŞTIRMASI

✓ Roman da hikâye de anlatmaya bağlı metinler arasında yer alır. (Destan, masal, efsane gibi) ✓ Romanda da hikâyede de “olay, kişi, mekân, zaman, çatışma, anlatıcı” unsurları vardır. ✓ Roman da hikâye de serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşur. <i>(Durum hikâyelerinde bu bölümlerin belirgin olmadığını unutma!)</i>	
ROMAN ✓ Bir ana olay çevresinde yan olaylara da yer verilebilir. <i>(İç içe geçmiş olaylar...)</i> ✓ Şahıs kadrosu kalabalık olabilir. ✓ Şahıslar ayrıntılı olarak ele alınır. ✓ Mekân betimlemeleri ayrıntılıdır. ✓ Çok boyutludur. <i>(Daha karmaşık ve derinlemesine bir yapısı vardır.)</i>	HİKÂYE ✓ Çoğunlukla bir olay çevresinde gelişir. ✓ Şahıs kadrosu hikâyeye göre genellikle dardır. ✓ Şahıslarda ve mekânlarda ayrıntıya girilmez. <i>(Hikâyenin hacmi buna izin vermez zaten.)</i> ✓ Tek boyutludur.

Roman ve hikâyedeki bu içerik ve yapı unsurları üsluplarında etkilidir.

ROMAN - HİKÂYE ARASINDAKİ ÜSLUP FARKLILIKLARI

- ✓ Romanda **betimleyici sözcükler** hikâyeye göre daha çok kullanılabilir.
- ✓ Romanda **karakterleri derinlemesine ele alan cümleler** hikâyeye göre daha çoktur.
- ✓ Romanda uzun cümleler hikâyeye göre daha çok tercih edilebilir.
- ✓ Romanda anlatım **hikâyeye göre** daha yoğundur.
- ✓ Romanda ayrıntılara **hikâyeye göre daha fazla yer verilir.**

TİYATRO

Tiyatro kavramının kullanımı:

- Sahnelenen oyun
- Sahnelenen **oyunun metni**
- Oyunların sahnelendiği bina

✓ Tiyatro metni, “göstermeye bağlı metin” olarak ifade edilir. *(Olaylar, bir anlatıcı tarafından anlatılmayıp sadece oyuncuların diyalogları üzerinden gösterildiği için)*

Hatırlatma:

Roman, hikâye, masal, destan anlatmaya bağlı metinler olarak ifade ediliyordu. Çünkü bu metinlerde olay, bir anlatıcı tarafından aktarılıyor.

✓ Tiyatroya “**drama**”, “**oyun**”, “**piyes**” de denir.

✓ Bir tiyatro oyununda **oyuncu, dekor, kostüm, suflör, sahne, perde** vb. unsurlar vardır.

✓ Tiyatrolar, genellikle sahnede canlandırılmak üzere yazılır. *(Sadece okunması için yazılan, bu sebeple sahneleme tekniğine uygun olmayan tiyatrolar da yazılmıştır.)*

✓ Tiyatroda da roman ve hikâyede olduğu gibi **çatışma unsuru** vardır.

TİYATRONUN YAPI UNSURLARI

✓ Tiyatrodaki yapı unsurları, roman ve hikâye ile birçok açıdan aynıdır.

✓ Ancak tiyatrodaki anlatıcı, anlatıcının bakış açısı gibi unsurlar yer almaz.

Olay:	Tiyatrodaki olay örgüsüne “ dramatik örgü ” denir.
Yer (Mekân):	Olayın geçtiği mekân (yer) sahnede dekor ile yansıtılır.
Zaman:	Tiyatrodaki olay farklı zamanlar içeriyorsa (sabah, akşam ...) bu durum, oyunun bölümlere (perde) ayrılmasıyla belirginleştirilebilir.
Kişiler:	Tiyatrodaki kişi unsurlarını oyuncular canlandırır.

TİYATRONUN ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

✓ Tiyatro, **karşılıklı konuşmaya (diyalog)** dayalıdır.

✓ **Monolog da** içerebilir. (Kişinin kendi kendine konuşması)

✓ Tiyatroda bir **anlatıcı yoktur**, olaylar kişiler üzerinden canlandırılır. *(Göstermeye bağlı metin)*

✓ Sahnelenmek amacıyla yazılması, **kısa ve anlaşılır cümleler** kullanılmasını gerektirir.

✓ Sahneleme tekniğine uygun tiyatrolarda **doğal bir anlatım, konuşma dili** kullanılır.

✓ İçeriğe göre günlük dildeki **deyim, argo, yöresel söyleyiş** gibi unsurlardan yararlanılır.

ROMAN-TİYATRO KARŞILAŞTIRMASI

ROMAN	TİYATRO
✓ Roman, anlatmaya bağlı bir metindir.	✓ Tiyatro, göstermeye bağlı bir metindir.
✓ Romanda, bir anlatıcı vardır.	✓ Tiyatroda bir anlatıcı yoktur.
✓ Romanda yapı unsurları; olay, yer (mekân), zaman, kişidir.	✓ Tiyatroda yapı unsurları; olay (dramatik örgü), yer (mekân), zaman, kişidir.
✓ Roman, yalnızca okunmak üzere yazılan bir metindir.	✓ Tiyatro, sahnelenmek üzere yazılan bir metindir. (Çoğunlukla) <i>(Tanzimat Edebiyatı'nın II. Dönemi'nde Abdülhak Hamit Tarhan'ın oyunlarını okunmak üzere yazdığını unutma!)</i>

ROMANDA ÜSLUP	TİYATRODA ÜSLUP
✓ Roman, sadece okunmaya yönelik bir metin olduğu için uzun, sanatlı cümleler içerebilir.	✓ Tiyatro, sahnelenmeye yönelik bir tür olduğu için kısa, doğal, anlaşılır cümleler içerir.
✓ Romanda anlatım biçimi olarak öyküleme, betimleme kullanılır.	✓ Tiyatroda bir anlatıcı olmadığı için öyküleme, betimleme yöntemi yoktur.
✓ Romanda; diyalog, özetleme, geriye dönüş, monolog, iç konuşma, bilinç akışı gibi anlatım teknikleri kullanılır.	✓ Tiyatro, diyalog (karşılıklı konuşma) ve monologlar (kendi kendine konuşma) üzerine kuruludur.
✓ Romanda, sanatlı söyleyişler, çağrışım gücü yüksek sözcüklerden yararlanılabilir.	✓ Tiyatroda doğal, günlük bir ifade tarzı kullanılır.

Roman ve tiyatronun üslup özelliklerini kısa metinler üzerinde görelim:

Hiçbir çizgisi oynamadan gözleri yaşarmaya başlayan Meral'in itirafa yaklaştığını hisseden Samim, ona cesaret vermek için bir derece tatlılaşan sesiyle: — Tercihinde serbestsin fakat samimi olacaktın, değil mi? Aramızda, karşılıklı, hiç değişmeyen şart bu, değil mi? Meral hafifçe kapadığı göz kapaklarına gözünün nemini emdirmeye çalışarak derinliğine incelmış bir sesle cevap verdi: — Sizi üzecek bir şey yok. Ağabeyim ve Selmin'le beraberdik o gün. Bir... otomobil gezmesi yaptık. Samim Selmin'i ele vermemek için bu itirafı hayretle karşıladı ve bildiği şeyleri sordu: — Nerede? — Boğazda. (Yalnızız / Peyami Safa)	Kaymakam – Biliyorsun çalışıyorum. Keşiflerini yaptırdım. Raporu yazıldı. Bütün hazırlıkları tamamlandı. Yalnız yazıyorum yazıyorum, ödenek alamıyorum. Bakalım belki önümüzdeki yılın bütçesinden bir şeyler koparırız. Doktor – O yol önümüzdeki yılı bekler mi Kaymakam? Bir yağmur yağsa kapanıverir. Kaymakam – Onu da ben mi düşüneceğim? Ben üstüme düşeni yaptım. Yolun ille de yapılmasını istiyorsan, aralarına gir, il kurul üyesiyle köy muhtarının arasını düzelt... (Sözü değiştirir) Bak, seninki geliyor. Doktor – Kim? Birader bey mi? Kaymakam – Birader bey! Sabahleyin de buradaydı! Doktor – Hangi sabahleyin? Kaymakam – Bu sabahleyin. (Mine / Necati Cumalı)
✓ Olay, anlatıcı tarafından aktarılmış. (Üçüncü kişi anlatıcı, hâkim bakış açısı) ✓ Anlatıcının aktardığı kısımlarda uzun, kurallı cümlelere yer verilmiş. ✓ Nitelik bildiren sözler kullanılmış. (tatlılaşan, hafifçe, incelmış, hayretle) ✓ Öyküleyici anlatım var, diyalog da kullanılmış.	✓ Anlatıcı yok. Diyalog üzerine kurulmuş. ✓ Kısa, kurallı cümleler kullanılmış. ✓ Soru-cevaplardan yararlanılmış. ✓ Konuşma diliyle yazılmış. ✓ Sahnelenme tekniğine uygun.

ÖĞRETİCİ METİNLERDE ANLATIM BİÇİMLERİ

AÇIKLAYICI ANLATIM	TARTIŞMACI ANLATIM
✓ Bilgi verme amacıyla yazılan metinlerdeki anlatım biçimidir. ✓ Durumla, olayla ilgili bilgiler aktarılır, açıklamalara yer verilir. ✓ Düşünce ya da bilgi aktaran yazılarda kullanılır. ✓ Hatıra, gezi yazısı, eleştiri, otobiyografi, biyografi gibi türlerde kullanılır. (EK BİLGİ: Makale, haber yazısı, sohbet, fıkra gibi türlerde de kullanıldığını unutma!)	✓ Bir düşünceye karşı çıkmak amacıyla yazılan metinlerdeki anlatım biçimidir. ✓ Aktarılan görüşün kusurlu, eksik yönleri ortaya konur; alternatif bir düşünce savunulur. ✓ Yazar, yanlış olduğunu iddia ettiği düşüncenin karşısında kendi görüşünü savunur. ✓ Tartışmacı anlatımda okurun düşüncesini değiştirmek amaçlanır. ✓ Tartışmacı anlatımda örneklendirme, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma gibi düşüncenin kanıtlanmasına yönelik yöntemler kullanılabilir.

✓ Eleştiri, deneme, makale türlerinde sıklıkla kullanılır.

Aşağıdaki parçalarda anlatım biçimlerini belirleyelim:

● Simon Weil’in vaktiyle yazdığı gibi, dikkat “Cömertliğin en nadide ve saf hâlidir.” Şu hâlde Weil’in, nadir rastlandığı için epey ihtiyaç duyulan bir kabiliyeti arayan, yani tanıma yoluyla dünyalar yaratma kabiliyetinin peşine düşmüş bir “dikkat arayıcısı” olduğu söylenebilir. (<i>Sonsuz Dikkat Dağınıklığı</i> / Dominic Pettman)	AÇIKLAMA
● 19. yüzyılda biliminin alanını oluşturan şey yalnızca olgulardır. Değerler keyfi kabul edilir ve olgularla ilişkili olmadıkları varsayılır. Bu görüş doğru kabul edilirse iyi bir bilim adamı olmak usta bir canı olmakla pekala uyuşabilir. Böyle olunca da bilimin bu yüzyılda saçtığı kötülöklere şaşmamak gerekir. (<i>Olmak Cesareti</i> / Kemal Sayar)	TARTIŞMA
● Sosyal medyada dizinin ikinci sezonuna dair söylentiler var. İkinci sezonun hemen yayımlanması gerektiğini söyleyenler de çok. Ancak izleyicinin ilk sezondaki bölümleri yeterince tartışması ve konuları özümsemesi için makul bir süre geçmeli. Merak kısa sürede giderilirse dizi sıradan hâle gelecektir.	TARTIŞMA
● Kuantum fiziğinin en önemli katkılarından biri, maddenin doğasına ilişkin dalga/ parçacık ikilemini getirmiş olmasıdır. Yani, atomaltı seviyede bütün varlık hem (çok sayıda ufak bilardo topu gibi) katı parçacıklardan hem de dalgalardan oluşabilir. (<i>Olmak Cesareti</i> / Kemal Sayar)	AÇIKLAMA

ELEŞTİRİ (Tenkit)

- ✓ Eleştiri, *TDK Türkçe Sözlük*'teki kelime anlamıyla “bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi”dir.
- ✓ “Tenkit”, “kritik” olarak da ifade edilir.

✓ Edebiyat terimi olarak eleştiri şöyle tanımlanır:

“Bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türü; tenkit, kritik.”

- ✓ Türk edebiyatında Batılı anlamdaki ilk eleştiri yazısı, **Tanzimat Dönemi**'nde yazılmıştır: **Tahrib-i Harabat** (Namık Kemal)

ELEŞTİRİ		
İçerik Özellikleri ✓ Eleştiri, öğretici bir metin türüdür. ✓ Eleştiri, bir düşünce yazısıdır. ✓ Eleştiri, bir eseri her yönüyle inceleyip tanıtmayı amaçladığı için eserle ilgili her türlü bilgiyi içerir. ✓ Eleştiri, eserin olumlu ve olumsuz özelliklerini de içerir.	Yapı Özellikleri • GİRİŞ (Eserin tanıtımı, genel bilgi) • GELİŞME (Eleştiri ve değerlendirmeler) • SONUÇ (Genel değerlendirme, özet)	Üslup Özellikleri ✓ Eleştiride yalın, anlaşılır bir dil kullanılır. ✓ Yazarın tarafsız bir üslup kullanması beklenir. ✓ Açıklama ve tartışma teknikleri kullanılır. ✓ Ağırbaşlı bir üslup kullanılır. ✓ Nesnel ve öznel ifadelerden yararlanır.

Eleştiriler, konularına göre isimlendirilir:

Esere dönük eleştiri:	• Eserin gerçek değerinin ortaya çıkarılması amaçlanır. • Eser, yapı unsurları ve türünün özellikleri açısından incelenir.
Topluma dönük eleştiri:	• Eser, oluşmasında etkili olan toplumsal koşullar üzerinden değerlendirilir.
Sanatçıya dönük eleştiri:	• Eser; yazarının hayatı, düşünce dünyası, duygu durumu, kişisel özellikleri üzerinden incelenir. • Bir eserin sanatçısından bağımsız olmadığı düşüncesinden hareket edilir.
Okura dönük eleştiri:	• Eleştirmen, kendini okurun yerine koyarak edebî eserin kendisinde bıraktığı izlenimleri aktarır. • Sanatsal ölçütlerden çok, kişisel değerlendirmeler ağırlıktadır.

Eleştiri metni inceleyelim:

Necati Cumalı'nın *Karakolda*'sı bizim okuduğumuz yüzlerce memleket şiiri arasında, diyebiliriz ki, en güzellerinden biridir. Burada şairin başarısını temin eden şey, "ham malzeme"yi çok iyi işlemesi, konusunu estetik bir zaviyeden ele almasıdır. Cumalı, evvela vakayı birkaç cümle ile özetleyerek şiirin esas bünyesinden ayırıyor; arka plana itiyor.

(*Şiir Tahlilleri* / Mehmet Kaplan)

*Necati Cumalı'nın "Karakolda" adlı şiirinin eleştirisi yapılmış. Şiir türün özelliklerine uygunluk bakımından değerdendirilmiş. Eserin gerçek değerdinin ortaya çıkarılması amaçlandığı için **esere dönük eleştiri** yapılmış.*

Üslup özellikleri açısından neler söylenebilir?

- İsim cümlelerinden, sıralı cümleden yararlanılmış. ("... biridir." / "... almasıdır.")
- Yalın ve anlaşılır bir dil var.
- Öznellik belirgindir: "en güzellerinden biridir", "ham malzemeyi çok iyi işlemesi" ...
- Açıklayıcı anlatım, karşılaştırma yöntemi kullanılmış.
- Ciddi bir üslup var.

✓ Türk şiirinde bir kişiyi, durumu, olayı, aksaklığı eleştirmek için pek çok şiir yazılmıştır. Bu şiirler farklı geleneklerde farklı isimler alır:

Divan edebiyatı geleneğinde eleştiri şiirleri: **HİCVİYE**

Halk edebiyatı geleneğinde eleştiri şiirleri: **TAŞLAMA**

Modern edebiyatta eleştiri şiirleri: **YERĞİ ŞİİRİ / SATİRİK ŞİİR**

HİCVİYE:	Şefkat îmândur bilürken kılmadun havf-ı Hudâ Merhametsiz şâh-ı âlem n'itdi Sultan Mustafa Nisâyî (Şehzade Mustafa'nın öldürülmesi üzerine şair Nisâyî, şehzadenin günahsız, padişahın ise oğluna kıyacak denli merhametsiz olduğunu ifade etmiştir.)
TAŞLAMA:	Güçlüler zayıfa ettiler eza Büyükten küçüğe hiç şevkat yoktur Komşunun tavuğu benzedi kaza Doymuyor gözümüz kanaat yoktur Âşık Kara Mehmet Okuttuğun tutmaz oldu âlimler Kalktı da kitaptan arttı zulümler Terlemeden mal kazanan zâlimler Can verirken soluması zor imiş Dadaloğlu
YERĞİ ŞİİRİ / SATİRİK ŞİİR:	Kardeşiz, biz bütün insanlar, evet, Kardeşiz! Aynı kan, aynı vücut, aynı ceset. Aynı hırs, aynı haset! Değişen adlarımız başka değil Şimdi kardeşlerim: Ahmet, Mehmet... Eskiden adları: Habil, Kâbil!.. Orhan Seyfi Orhon Yükselme gururunla, indir başını yere, Tahammülüm yok artık çiçeklere, tüllere, Köşede kar içinde can veren çocuklar var... Şükufe Nihal Başar

Bir eleştirmenin amacı, incelediği eserin gerçek değerini ortaya çıkarmaktır.

Bir Eleştirmenden Beklenen Özellikler:

- Tarafsız olması
- Türkçeye hâkim olması
- Etkili bir anlatım tarzı kullanması
- Alanında donanımlı olması
- Genel kültürünün iyi olması
- İncitici bir üsluptan kaçınması

ELEŞTİRİDE ÖZNEL VE NESNEL İFADELER

Öznel Yargılar:	Nesnel yargılar:
• Duygular ve kişisel görüş üzerine kurulur. • İçeriği, kişiden kişiye değişir. • Kanıtlanamaz.	• Bir kişisel görüş değil, bir bilgi aktarır. • İçerdiği bilgi, kişiden kişiye değişmez. • Doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilir.

Aşağıda eleştiri yazılarından alınan cümleler var. Bunları nesnellik ve öznellik açısından inceleyelim:

Yazarın birçok öyküsünde karşımıza çıkan kentteki insanın yorgunluğu, bu eserde daha geniş açılımlarla, gerçek bir titizlikle yeniden karşımızdadır.	ÖZNEL
Yazar; hatası, doğrusu, günahı, sevabı, tutkusu, hissizliği ile insan olduğumuzu bize hiç unutturmadan insanın hep bir hareket, hep bir devridaim hâlinde olduğunu sarsıcı cümlelerle vurgulamış.	ÖZNEL
Kitap; şehir hayatına, gençliğe, aydınımıza, akademik camiaya birçok eleştiri getiriyor.	NESNEL
<i>Kahramanını Yutan Kitap</i> adı, çok hoş bir tercih olmuş; kapak ve kitabın adı sizinle konuşup hemen iletişime geçiyor.	ÖZNEL
<i>Umarsız</i> , insanın karmaşık duygusal dünyasını, toplumsal normların ve modern hayatın ikiyüzlülüğünü ele alan öykülerle kurulu bir koleksiyon.	NESNEL

ROMAN VE ELEŞTİRİ KARŞILAŞTIRMASI

	ROMAN	ELEŞTİRİ
İçerik:	✓ Olay örgüsü üzerine kuruludur. ✓ Anlatmaya bağlı edebî metindir. ✓ Kurgusal bir olay vardır.	✓ Araştırma ve incelemeye dayalı bir düşünce yazısıdır. ✓ Öğretici metin türlerindendir. ✓ Bir edebî, sanatsal eserin gerçek değerinin ortaya çıkarılması, tanıtılması esastır.
Yapı:	✓ Olay, mekân, zaman, kişi, çatışma, anlatıcı unsurları vardır. ✓ Olay örgüsü, serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşur.	✓ Bir düşünce ve bilgi aktarımı vardır. ✓ Yapısal açıdan giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ayrılır.
Üslup:	✓ Uzun ve sanatlı cümleler kullanılabilir. ✓ Öyküleyici ve betimleyici anlatım kullanılır. ✓ Ağız özelliklerine, argoya, günlük dile yer verilir. ✓ Deyimlerden yararlanılır. ✓ Diyalog, geriye dönüş, özetleme, bilinç akışı, iç çözümleme vb. anlatım teknikleri kullanılır. ✓ Her roman yazarının kendince ayrı bir üslubu da vardır.	✓ Yalın, anlaşılır cümleler kullanılmalıdır. ✓ Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım kullanılır. ✓ Ağırbaşlı, ciddi bir dil kullanılır. ✓ Örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme, tanımlama gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanılır. ✓ Her eleştirmenin kendince ayrı bir üslubu da vardır.

Bir eleştiri metninden parça inceleyelim:

Bilge Karasu, korku ve cinayet romanlarının gizemli atmosferini sağlamak için bu türe yakışır motiflerle bezer öyküyü. Söz gelimi korku romanları geleneğinde yeri olan kedi motifini *Kılavuz*'da da buluruz. Geleneğe katkıda bulunan başka motifler de eksik değil *Kılavuz*'da.

(*Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* / Berna Moran)

Bilge Karasu'nun "Kılavuz" adlı eserinin eleştirisi yapılmış. Eserdeki motifler hakkında bilgi veriliyor.

Eserin gerçek değerinin ortaya çıkarılması amaçlandığı için esere dönük eleştiri yapılmış.

Üslup özellikleri açısından neler söylenebilir?

- *Devrik cümlelerden yararlanılmış. (Romanda da kullanılabilir.)*
- *Yalın ve anlaşılır bir dil var. (Romanlarda sanatlı bir dil de kullanılabilir.)*
- *Nesnellik ağır basıyor. Öznel ifadeler de var: "bu türe yakışır motifler"*
- *Açıklayıcı anlatım, örneklendirme yöntemi kullanılmış: "kedi" motifi örnek olarak verilmiş. (Romanda öyküleyici ve betimleyici anlatım kullanılır.)*
- *Ciddi bir üslup var. (Romanda doğal bir üslup ve akış dikkat çeker.)*

OTOBİYOGRAFİ

- ✓ Otobiyografi, kişisel yaşam öyküsüdür.
- ✓ Kişinin **kendi yaşamını kaleme aldığı** yazı türüdür.
- ✓ Yayımlanmaya uygun otobiyografilerde herhangi bir alanda tanınmış bir kişi, kendi yaşam öyküsünü ayrıntılarıyla ve tam bir gerçeklikle verir.
- ✓ Bir yazı ya da bir kitap hacminde olabilir.
- ✓ Kişi, kendi yaşamını anlattığı için anlatım "birinci kişi anlatımı"dır.
- ✓ Otobiyografide kişi, kendi hayatını kendi aktardığı için **öznel bir bakış açısı hâkimdir**.
- ✓ Kişinin yaşadığı bazı olayları da içermesi bakımından "hatıra" (anı) türünü andırır.
- ✓ **Hatıra**, kişinin hayatının belli bir dönemleriyle sınırlıdır; **otobiyografi** ise kişinin tüm hayatını kapsar.
- ✓ **Hatırada**, yaşanan ya da tanık olunan olaylar yer alır; **otobiyografide** kişinin tüm hayatı kronolojik (zaman sırasına göre) olarak yer alır.

Evimizde karyolamız yoktu. Yere serilen döşeklerde yataydık. Sabahleyin yatak yorgan toplanır, yüklüğe konurdu. (Yüklüğü olmayan başka bir tek odaya taşınınca yataklarımız dürülüp odanın bir köşesine üst üste yığılır, üstüne bir örtü örtülürdü.)

(*Böyle Gelmiş Böyle Gitmez* / Aziz Nesin)

- “Birinci kişi anlatımı” kullanılmış.
- Yazar, hayatının bir döneminin özelliklerinden söz etmiş.

İstanbul’da geçirdiğim aylar, birtakım mücadele ve tasfiye ayları oldu. Eski hareket ve fikir arkadaşlarımla aramızdaki müşterek bağların nasıl çözüldüğünü ve yollarımızın her gün nasıl biraz daha ayrıldığını görüyordum. Arada bir şeyler olmuştu. Geçen zaman bizi hem müşterek fikirlerimizden hem de birbirimizden ayırmış, uzaklaştırmıştı.

(*Suyu Arayan Adam* / Şevket Süreyya Aydemir)

- Yazar, İstanbul’da geçirdiği bir dönemdeki bir değişimden söz ediyor.
- “Birinci kişi anlatımı” kullanılmış.

